

The Project is funded
by the European Union

EUROEAST CULTURE

RMCB Unit

**Programul Cultură al Parteneriatului Estic
Unitatea regională pentru monitorizare și consolidare a capacității
(RMCBU)**

Contract EuropeAid nr. 2010/255-219

ANEXĂ

**la
RAPORTUL ANALITIC DE BAZĂ AL SECTORULUI CULTURAL ȘI
POLITICILOR CULTURALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**Studii și diagnostic al politicilor culturale ale
țării Parteneriatului Estic**

Acest document a fost elaborat de Unitatea regională pentru monitorizare și dezvoltare a capacității a Programului Cultură al Parteneriatului Estic

Ianuarie 2015

Acest document a fost elaborat cu sprijinul Uniunii Europene. Conținutul acestuia este responsabilitatea exclusivă a Unității regionale pentru monitorizare și dezvoltare a capacității a Programului Cultură al Parteneriatului Estic. El reflectă opinia experților care au contribuit și nu poate fi considerat ca reflectând opiniile Comisiei Europene.

Proiectul RMCBU este implementat de consorțiuul condus de [Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit](#) (GIZ) GmbH în parteneriat cu [HYDEA S.p.A.](#) (Italia) și [RWTH Aachen University](#) (Germania).

PREFAȚĂ

Acest document completează Raportul analitic de bază al sectorului cultural și politicilor culturale din Republica Moldova, elaborat de Unitatea regională pentru monitorizare și dezvoltare a capacității a Programului Cultură al Parteneriatului Estic (RMCBU) în august 2012 și revizuit în ianuarie 2013. Raportul a fost publicat pe site-ul Programului (<http://www.euroeastculture.eu/en/database-of-materials/view-moldova-analytical-base-line-report-on-the-culture-sector-and-cultural-policy.html>).

Anexa reflectă schimbările majore care au avut loc în contextul politicii culturale a țării începând cu anul 2012. Conținutul acestui document este responsabilitatea exclusivă a RMCBU și reflectă opinia experților care au contribuit. El nu poate fi considerat ca reflectând opiniile Comisiei Europene. Documentul a fost elaborat de dl Sergiu Musteață, expert RMCBU, cu contribuția d-lui Luciano Gloor, lider de echipă RMCBU, și a d-nei Tetiana Biletska, expert RMCBU în dezvoltarea capacității.

În anul 2013, RMCBU a publicat Raportul de cercetare regională privind politicile culturale și tendințele din țările din cadrul Parteneriatului Estic, precum și șase rapoarte analitice de bază privind sectorul culturii și politicile culturale din fiecare țară parteneră. Aceste rapoarte au fost destinate unui public larg, inclusiv tuturor părților interesate din sectoarele culturale ale țărilor din Parteneriatul Estic și ale statelor membre ale Uniunii Europene. Documentele rezumă rezultatele *studiilor și diagnosticului asupra politicilor culturale ale țărilor Parteneriatului Estic*, efectuate de RMCBU din octombrie 2011 până în martie 2012 în Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina. Studiile au fost, practic, axate pe politicile culturale naționale din aceste state și pe furnizarea de orientări strategice pentru tot Programul Cultură al Parteneriatului Estic, precum și pentru toate activitățile Proiectului RMCBU. RMCBU a creat un sistem specific de analiză a situației curente din sectorul culturii pentru țările Parteneriatului Estic. Acesta s-a bazat, în principal, pe analiza comparativă conceptuală a politicilor specifice țării față de standardele internaționale existente și a fost elaborat de RMCBU în cooperare cu șase experți locali, ghidați de către un expert internațional. Elaborarea, publicarea și promovarea ulterioară a rapoartelor au încurajat reprezentanții Programului și alte părți interesate să vină cu observații și contribuții, generând dezbateri cu privire la aspectele politicii culturale pentru țările PaE și nu numai. Fără îndoială, în cursul implementării Programului, dialogul privind aspectele politicii culturale a contribuit la o mai bună promovare a integrării culturii în politicile de dezvoltare națională, regională și locală din țările Parteneriatului Estic.

INTRODUCERE

În perioada anilor 2012-2014, Republica Moldova a trecut prin mai multe etape politice și economice, cu impact direct asupra sectorului culturii. Parlamentul și Guvernul au adoptat numeroase legi și au luat câteva decizii de îmbunătățire a cadrului național al politicilor culturale.

LEGISLAȚIE ȘI POLITICI CU PRIVIRE LA CULTURĂ

Strategia de dezvoltare a culturii "Cultura 2020"

În cursul anului 2013 a fost finalizată *Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” (Strategia/“Cultura 2020”)*, principalul document al Republicii Moldova în domeniul culturii. Guvernul Republicii Moldova, prin Hotărârea nr. 271 din 09.04.2014, a adoptat această strategie¹.

“Cultura 2020” stabilește 4 priorități pentru dezvoltarea culturii:

- Crearea unui climat favorabil pentru artiștii și angajații din sectorul cultural;
- Descentralizarea sectorului cultural și diminuarea costurilor finanțării prin intensificarea concurenței bazate pe performanțe între instituțiile culturale;
- Îmbunătățirea și dezvoltarea climatului de afaceri în sectorul cultural;
- Salvagardarea și dezvoltarea patrimoniului cultural național în toată diversitatea lui.

În aprilie 2013, cu ocazia primului seminar de schimb de experiență în domeniul politicilor culturale, organizat la Chișinău, Republica Moldova în cadrul Programului Cultură al Parteneriatului Estic, au fost prezentate specialiștilor în domeniul culturii din cele 6 țări ale PaE rezultatele și procesul de elaborare a strategiei culturale naționale, ce a durat peste 7 ani. Procesul de elaborare a implicat autorități, specialiști în cultură și comunitatea experților independenți².

În procesul de implementare a strategiei, în anul 2014 au fost elaborate câteva acte legislative și normative importante și a fost inițiată crearea unor instituții cheie pentru realizarea principalelor obiective prevăzute în documentul de politică: facilitarea dezvoltării sectorului cultural și salvagardarea patrimoniului cultural, în conformitate cu documentele europene și internaționale.

În anul 2014 au fost realizate următoarele activități conform Planului de acțiuni pentru implementarea *Strategiei de dezvoltare a culturii “Cultura 2020”*:

- Pentru reformarea managementului instituțiilor culturale publice, s-au elaborat documente normative și regulamente, în baza cărora se va institui un sistem de management bazat pe performanță. Documentele sunt în procesul de consultare publică pentru a fi revizuite înainte de adoptare.
- A fost pregătită crearea Centrului de Cercetare și Formare în domeniul Culturii, regulamentul de activitate al căruia urmează a fi aprobat de către Guvern. Centrul va avea misiunea de a forma, stimula și dezvolta capacitățile specialiștilor și angajaților din sectorul culturii, pentru a perfecționa activitățile acestora și a-i conecta la piața actuală a muncii. Pentru a-și îmbunătăți auto-sustenabilitatea și a genera venituri, Centrul va oferi servicii de cercetare.
- Sectorul independent a fost consolidat în mod semnificativ prin majorarea finanțării pentru concursul anual de granturi și prin promovarea principiului de consolidare a asocierii auto-responsabile, fapt reflectat prin numărul crescut de ONG-uri care au participat la concursurile de granturi și care au obținut granturi, comparativ cu anii anteriori 2012-2013.
- Contribuind la consolidarea sectorului cultural privat și la stimularea dezvoltării domeniilor creative, ca factor de creștere economică, proiectul propunerii de politică publică “Creșterea capacității economice a sectorului cultural” a fost elaborat în 2014 și propus pentru discuții publice³.

¹<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=352588&lang=1>

² Pentru detalii, a se vedea <http://www.euroeastculture.eu/en/cpew-2013-workshop-no-1.html>.

³<http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=1953>

- Republica Moldova va adera în curând la Programul "Europa Creativă" al Comisiei Europene. Crearea biroului național al acestui Program este în curs de pregătire.

Politici și activități anterioare strategiei "Cultura 2020", însă conforme cu prevederile acesteia

În anul 2012, înainte de adoptarea strategiei, a fost aprobat *Programul național de informatizare a sferei culturii* (Programul), care a inclus și include următoarele activități principale:

- Elaborarea cadrului normativ (2012-2013);
- Dezvoltarea cadrului tehnic (2012-2015);
- Stabilirea cadrului tehnologic (2012-2015);
- Integrarea informațională, prestarea serviciilor electronice (2013-2020).

Obiectivul programului constă în crearea infrastructurii pentru un spațiu informațional cultural digital, care va permite accesul electronic la produsele culturale⁴.

În plus, înainte ca Guvernul să adopte strategia "Cultura 2020", Ministerul Culturii a elaborat și aprobat alte documente de politici publice, importante pentru dezvoltarea culturii în Moldova.

- În anul 2011, Ministerul a elaborat politica publică "*Eficientizarea activității instituțiilor teatral-concertistice bazată pe performanță*", care a fost aprobată la 6 aprilie 2012 de către Comitetul interministerial pentru planificarea strategică. Obiectivul principal al acestei politici este creșterea eficienței sistemului de management al instituțiilor teatrale⁵.
Politica "*Modernizarea și eficientizarea activității muzeelor*" a fost aprobată în ședința Colegiului Ministerului Culturii (Ordinul nr. 251 din 08.11.2012). Această politică este menită să îmbunătățească managementul și capacitățile profesionale în sectorul patrimoniului cultural, dar și să extindă accesul publicului la bunuri culturale⁶.

Începând cu anul 2013, Ministerul Culturii a lansat "*Programul de descentralizare a sectorului Cultură*", deja în contextul implementării strategiei "Cultura 2020" și conform prevederilor Legii nr. 435 din 28.12.2006 cu privire la descentralizarea administrativă. Obiectivele acestuia sunt:

- Consolidarea rolului strategic al autorităților publice locale în diversificarea ofertei culturale pentru populație, consolidarea capacităților și competențelor pentru fiecare nivel. Până la sfârșitul anului 2016, toate instituțiile publice și administrative din sectorul culturii vor funcționa în regim de descentralizare.
- Introducerea managementului bazat pe performanță în instituțiile culturale. Până la sfârșitul anului 2016, toate instituțiile trebuie să introducă un mecanism de asigurare a calității managementului și serviciilor culturale și să utilizeze planuri de marketing.
- Crearea unui sistem de conservare descentralizată și protejare a patrimoniului cultural. Până la sfârșitul anului 2016, obiectele și locurile de patrimoniu cultural trebuie protejate și restaurate/revitalizate în proporție de 20%.

Patrimoniul cultural

La 29 martie 2012 Parlamentul a adoptat Legea privind protejarea patrimoniului cultural imaterial (PCI) al Republicii Moldova, iar în anul 2013 Ministerul Culturii a desemnat instituțiile specializate care vor proteja patrimoniul cultural imaterial. Regulamentele de aplicare a acestei Legi au fost adoptate de Minister prin Ordinul nr. 355 din 31.12.2013. Acestea reglementează activitatea Comisiei Naționale pentru Protejarea PCI, metodologia de inventariere a PCI, acordarea titlului onorific de "Tezaur Uman Viu" și așa mai departe. Regulamentul privind activitatea instituției care va răspunde de implementarea politicii la nivel

⁴<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344020&lang=1>

⁵http://www.mc.gov.md/sites/default/files/ppp-_ministerul_culturii_final.pdf

⁶<http://www.particip.gov.md/libview.php?l=ro&idc=498&id=748>

național - Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial - este în prezent în proces de elaborare.

În cursul anului 2013 a fost publicat Registrul național al patrimoniului cultural imaterial din Republica Moldova, Vol. A, [în limbile română și engleză](#), atât în versiune tipărită, cât și în versiune electronică, pe site-ul www.patrimoniuiaterial.md.

În acest context, trebuie amintită crearea Agenției Naționale Arheologice, pentru care Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 230 din 12.04.2012. Agenția implementează legislația în vigoare în domeniul protecției și valorificării patrimoniului arheologic (Legea nr. 218 din 17.09.2010). Agenția a obținut rezultate semnificative în protecția patrimoniului arheologic; inclusiv a inițiat crearea Registrului arheologic național⁷.

Nu în ultimul rând, în 2014 a fost elaborată Legea cu privire la mormintele și operele comemorative de război, și Legea cu privire la ocrotirea monumentelor a fost în curs de aprobare.

Sectorul cinematografic și audio-vizual

La 3 iulie 2014, Guvernul a adoptat Legea cinematografiei. Legea are ca obiective constituirea și gestionarea resurselor financiare necesare pentru producerea, distribuția și promovarea filmelor și operelor audio-vizuale naționale; asigurarea susținerii tehnice și financiare de la bugetul de stat; dezvoltarea industriei filmului prin formarea specialiștilor și prin stimularea schimbului de experiență și cooperării la nivel european și internațional. Conform prevederilor din Legea cinematografiei, va fi creat Centrul Național al Cinematografiei, instituție publică subordonată Ministerului Culturii, care va implementa politica în domeniu⁸.

Furnizarea și diseminarea informațiilor

Subdiviziunea pentru comunicare din Ministerul Culturii a lansat în decembrie 2013 un nou site al Ministerului, care pune la dispoziție toată legislația curentă și este actualizat periodic cu informații despre activitatea Ministerului și a instituțiilor sale. Pagina web www.mc.gov.md a Ministerului conține bannere care conduc la legislația în vigoare, un link spre instituțiile culturale subordonate Ministerului și un link spre paginile web ale unor autorități naționale precum Președinția, Guvernul Republicii Moldova, Parlamentul Republicii Moldova, etc. și www.cariere.gov.md, www.particip.gov.md, www.privesc.eu.

În 2014, activitatea de informare a Ministerului a înregistrat unele progrese prin crearea Serviciului informare și comunicare, în primul trimestru al anului, și prin prezentarea *Strategiei de comunicare a Ministerului Culturii* pentru perioada anilor 2014-2015. Prin noua strategie, Ministerul dorește să sensibilizeze și să informeze publicul despre evenimentele sale, să ridice nivelul de informare privind problemele culturale în cadrul societății civile, să crească interesul diverselor persoane față de sectorul culturii, să promoveze valorile culturale și să ofere un exemplu de transparență, toleranță, coeziune socială, cu promovarea legislației europene privind cultura. Ministerul a avut consultări și întâlniri cu reprezentanții sectorului culturii și ai mass-media, a organizat 10 conferințe de presă, a promovat 200 de evenimente culturale organizate de Minister și de instituțiile subordonate acestuia, a publicat peste 200 de comunicate de presă.

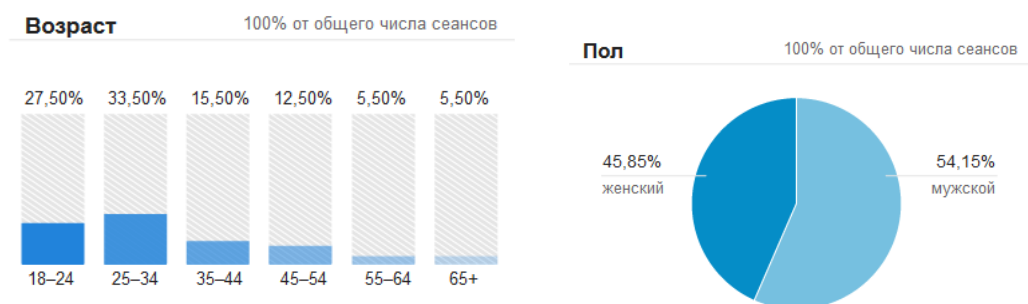
Implementarea *Strategiei de comunicare a Ministerului Culturii* a dus la o schimbare semnificativă de imagine a instituției, iar societatea civilă a început să aprecieze transparența în luarea deciziilor și diseminarea în timp util a informațiilor. De asemenea, percepția cu privire la cultură și la activitatea Ministerului s-a schimbat într-un timp foarte scurt.

⁷<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=342932&lang=1>

⁸<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=354075&lang=1>

Toate informațiile privind susținerea financiară din partea Ministerului și concursul anual de granturi culturale ale Ministerului pentru ONG-uri pot fi găsite pe site-ul oficial⁹. Pe acest site este publicat și bugetul Ministerului, dar nu există informații privind cheltuielile reale.

La un an după lansare, pagina web a Ministerului Culturii a înregistrat aproximativ 870 838 de vizite și 55 089 vizitatori unici; categoriile de vârstă și gen sunt următoarele¹⁰:

Participarea și accesul la cultură

În sectorul cultural din Republica Moldova sunt active peste 50 de ONG-uri.

Mai jos prezentăm un rezumat general al vizitatorilor anuali ai principalelor tipuri de instituții publice de cultură.

	2010	2011	2012	2013
Instituții teatral-concertistice	522 000	520 000	568 000	512 000
Muzee	1 000 000	957 217	828 693	442 000
Biblioteci	8 253 700	7 972 700	7 888 000	8 022 600

Cifrele sunt oarecum surprinzătoare: deși impresia subiectivă este că eforturile Ministerului au generat unele rezultate, cifrele arată o stagnare în cazul instituțiilor teatral-concertistice și bibliotecilor, în timp ce muzeele înregistrează o scădere dramatică a numărului de vizitatori. Semnificația acestui fenomen nu este clară: dacă statisticile devin tot mai fiabile, iar astfel cifrele reflectă tot mai mult realitatea, comparativ cu cifrele anterioare "umflate", sau că statisticile sunt pur și simplu incomplete și nefiabile. Fără îndoială, prezentarea și analiza datelor trebuie îmbunătățită.

Lista Convențiilor UNESCO

În anul 2003 Republica Moldova a ratificat Convenția UNESCO¹¹ pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial din 2003. Ratificarea acestei Convenții permite înscrierea patrimoniului cultural imaterial al Moldovei în Lista patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO¹².

Primul element propus și înscris de Republica Moldova a fost *Colindatul de ceată bărbătească*, în comun cu România, la data de 5 decembrie 2014, la Baku, Azerbaidjan. În martie 2013 a fost prezentată spre

⁹<http://www.mc.gov.md/ro/content/concurs-proiecte-culturale-2015>

¹⁰<http://www.mc.gov.md/>: Traducerea inscripțiilor

Graficul 1: "Gen", "100% din numărul general de vizite"

Graficul 2: "Sex", "100% din numărul general de vizite"; "45,85% femei", "54,15% bărbați"

¹¹<http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention>

¹²<http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00559>

Însciere o altă sărbătoare tradițională: *"Ziua Primăverii:Sf. Gheorghe/Hidrellez"*, propusă în comun cu Turcia, Serbia, România, Macedonia și Croația. În cele din urmă, în martie 2014 a fost depus un dosar de nominalizare, împreună cu România, Macedonia și Bulgaria, pentru sărbătoarea de primăvară Mărțișorul – *"Practici culturale asociate zilei de 1 martie"*. UNESCO va examina aceste două nominalizări în 2015. În perioada anilor 2014-2015, Ministerul Culturii va elabora un dosar de nominalizare pentru „Tehnici tradiționale de țesere a covoarelor”, în comun cu România.

În septembrie 2014, Republica Moldova a depus un dosar de candidatură pentru Lista patrimoniului mondial, referitor la situl arheologic Orheiul Vechi.

CONCLUZII

În perioada anilor 2013-2014, principala realizare a autorităților naționale și a sectorului cultură din Republica Moldova a fost începerea elaborării unei legislații culturale coerente și a politicilor fundamentale, conform unei abordări complexe bazate pe *Strategia de dezvoltare a culturii "Cultura 2020"*.

Au fost lansate câteva programe și activități importante, pe baza necesităților evaluate de sensibilizare a populației privind relevanța culturii și pe baza considerentelor de marketing. Consolidarea și dezvoltarea în continuare a cadrului instituțional rămâne principala provocare pentru fortificarea dezvoltării sectorului cultural al Republicii Moldova, inclusiv salvagardarea patrimoniului cultural.